

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum, De Plerisque Functionibus, & Obligationibus, ad Parochias, Parochos & Parochianos attinentibus

Engel, Ludwig

Salisburgi

Sect. 13. De Dispensatione super Impedimentis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40922

SECTIO XIII.

DE DISPENSATIONE SUPER IMPEDIMENTIS.

SUMMARI.

1. *Quid abrogatio, irritatio, declaratio, & dispensatio?*
2. *Earum differentie.*
3. *Qualiter & qualia impedimenta tolli possint?*
4. *Qua impedimenta non admittant dispensationem, & ibi quid de casu Erfurtiano.*
5. *Ad quotum gradum consanguinitas dirimat matrimonium?*
6. *Ad quotum affinitas?*
7. *Cur ius positivum ad plures gradus impedimentum consanguinitatis & affinitatis extenderit?*
8. *Decem cause, propter quas dispensatio conceditur*
9. *Quando dispensatio valeat impetrata per allegationem falsitatis aut suppressionem veritatis.*
10. *Exempla allegata falsitatis & suppressa veritatis.*
11. *Quis præter S. Pontificem super impedimentis dispensare possit?*

PRænotandum est, obligationem legis alicuius cessare vel per irrationem, vel per abrogationem, vel declarationem, vel dispensationem, quæ omnia inter se differunt. Nam irritare dicitur lex, cujus obligatio statim ab initio non admit-

admittitur, v. g. si princeps nolit confirmare statuta civium. *Abrogare* legem, est cassare, postquam semel obligavit. *Declarare* est interpretari legem ex mente legislatoris de tali casu non loqui, aut in eo aliquam vim obligandi habere. *Dispensatio* est relaxatio legis, ob justam causam in particulari aliquo casu.

2. Unde differt *Dispensatio* primò ab *abrogatione* legis, quòd *abrogatio* tollat totam obligationem legis, in omnibus casibus, in quibus prius valebat, *dispensatio* autem tantum in particulari casu, & circa particulares personas. Item differt à *declaratione*, quòd *declaratio* supponat legem nunquam in tali casu obligasse, *dispensatio* verò supponat obligationem, & tamen ob justam causam hinc & nunc relaxet.

3. *Queritur* ergo I. an omnia impedimenta matrimonij possint tolli sive deinde per abrogationem sive per dispensationem. Ad hanc questionem præsciendum est, quædam impedimenta esse à jure naturæ & divino statuta, alia verò jure humano & Pontificio. In impedimentis jure humano introductis nemo dubitat dari posse dispensationem aut abrogationem, quia is, qui habet potestatem condendi legem, habet utique etiam potestatem abrogandi, & contrarium ponendi, cum lex totam suam auctoritatem ab ipso habeat, nec tamen propterea rectè inferitur, quòd lex abrogata fuerit irrationabiliter à Pontificibus lata, nam
 ✱. Non sequi hoc esse rationabile, ergo con-
 grarium

trarium est irrationabile, quia propter rationem circumstantiarum, loci & temporis, item propter imbecillitatem nostri intellectûs, qui non potest semper genuinam veritatem prospicere, datur medium inter rationabile & irrationabile, scilicet magis rationabile, optimus text. in c. *alma mater*, de *sentent. excomm. in 6.* ubi Pontifex inquit, *Alma mater ecclesia multa rationabiliter ordinat, qua tamen rationabilius reformat.* In impedimentiis jure naturali & divino introductis non desunt, qui doceant, posse summum Pontificem ex urgentissimâ aliquâ causâ & de plenitudine suæ potestatis dispensare, quos refert Sanch. *Lib. 8. disput. 6. n. 8.* quorum ratio dicitur à paritate, nimirum quod sicut recta Ecclesiæ gubernatio exigit, ut Episcopus aliquando in lege Pontificis ob necessitatem & difficultatem adeundi Pontificem dispensare possit, ita etiam exigit eadem Ecclesiæ gubernatio, ut Pontifex quandoque dispense in Lege Dei, qui adiri non potest. Contraria tamen sententia verior viderur & conformior usui Ecclesiæ recepta, quæ hactenus in nullo tali casu dispensavit. Nec valet adducta paritas quia Pontifex tanquam homo non potuit omnescasus prævidere, qui subinde indigeant dispensatione, quod de DEO qui perfectissime omnia cognoscit, convenienter dici non potest, sicut notavit Barb. *Juris Eccles. univers. lib. 1. c. 2. n. 120.* & licet utilitas alicujus Regni procurari posset per dispensationem v. g. inter fratrem

trem

trem & sororem, attamen indecentia naturalis in tali casu, & periculum, ne occasione talis dispensationis inter fratres & sorores frequens peccatum admitteretur, præponderat utilitati etiam alicujus regni, quod Deus, si velit & videat suas leges accuratè custodiri, benè potest aliter, quàm per tale scandalosum matrimonium conservare, ex quâ ratione scandali cum pluribus alijs citatis id etiam tenet Sanch. d. l. n. 10. quamvis de cætero putet summo Pontifici non esse semper denegandam potestatem dispensandi in jure divino, si modò detur causa, quæ vineat turpitudinem actus præcepto divino contrarij.

Quæritur II. quænam sint impedimenta jure naturali aut divino introducta, quæ obrogationem aut dispensationem non admittant?
R. Quamvis multa sint impedimenta dirimentia matrimonij, interim tamen aliqua tantum jure naturali aut divino, cætera jure humano dirimunt matrimonium.

I. Igitur *jure naturali* dirimitur matrimonium, si desit consensus, prout fit, si error in personâ interveniat, aut conditio appositâ deficiat, si violentia & metus gravis ad extorquendum consensum adhibeatur, si ratio naturalis deficiat, ut in amentibus. 2. Si quis jam alio matrimonio ligatus sit, de fide Christianâ credimus, non posse contrahi matrimonium cum aliâ. Refertur quidem Erfurdi extare tale monumentum, ubi alicui binæ uxores simul

concessæ fuerunt, cum priorem, quam amissam credebat, contra spem reciperet, & secundam super inductam ob affectionem nollet dimittere. Verum si retentio secundæ non fuit de facto attentata, sed à Papa, ut dicitur, concessa, explicanda hæc res erit *juxt. c. 4. de sig. & malef.* ut secunda non potuerit retineri per modum uxoris, sed sororis. 3. Si nimis propinqua sit sanguinis conjunctio, &c.

Queritur III. usque ad quotum gradum consanguinitas jure naturali vel divino faciat irritum matrimonium? &c. Inter ascendentes & descendentes, item inter collaterales primi gradus scilicet fratrem & sororem jure naturæ prohiberi matrimonium excepto casu necessitatis, quo genus humanum aliter conservari non posset, licet factum est in exordio mundi, & post diluuium. De cætero autem extra istum casum necessitatis omnes gentes liberaliter educatæ à tali conjugio tanquam inhonesto vel turpi abhorrent, estque inter tales personas naturalis pudor ac reverentia, quam tolleret conjugium. In secundo verò gradu linea transversa, quamvis indegens sit matrimonium contrahere, non tamen tale matrimonium est irritum jure naturæ, ita enim Abraham duxit Saraim filiam fratris sui teste August. *In c. queritur. caus. 22. q. 3.* Et Nacor duxit Melcham patris sui fratris filiam *Genes. 11*, unde in *c. gaudemus de divortis.* concedit Pontifex, ut pagani, qui in secundo vel tertio gradu contraxerunt

matrimonia, si ad fidem convertantur, possint in talibus matrimonijs persistere, quia tempore matrimonij contracti non erant ligati ecclesiasticis statutis, quasi diceret Pontifex, matrimonium in secundo gradu consanguinitatis contractum non tam jure naturæ quàm ecclesiasticâ constitutione irritum censi. Item in Trid. Sess. 24. de reform. matr. c. 5. dicitur, in secundo gradu cum magnis principibus, & ex publicâ causâ dispensari posse. Nec obest, quòd in veteri testamento *Levit. 18.* matrimonium etiam in secundo gradu veluti cum sorore patris fuerit prohibitum, nam illæ leges non erant omnes *morales*, sed quædam *judiciales* aut *ceremoniales* specialiter pro Judæis traditæ, quæ post adventum Christi expirarunt, c. unico de Purific. post partum, prout in Trid. sess. 24. de Sacram. matrim. can. 3. anathema dicitur, qui negat Ecclesiam in quibusdam gradibus prohibitis in *Levitico* dispensare posse.

6 *Queritur IV.* an etiam in affinitate quædam sit juris naturalis vel divini prohibitio? Satis conveniunt DD. quod in lineâ affinitis transversâ sive collaterali nullus gradus ne quidem primus sit jure naturali adeo prohibitus, ut eo jure irritum faciat matrimonium, ita enim Jacob Patriarcha duxit Liam, & postea sororem ejus Rachaelem *Genes. 29.* Imo *Deuter. 25.* universim præceptum fuit Israelitis, si fratrum unus sine liberis decederet, alter uxorem ejus acciperet, licet interim jure gentium & natura-

li indecens esse videatur, sine gravi causâ cum affinis intra primum gradum contrahere propter reverentiam, quam aliquis debet fratri cum quo uxor ejus una caro reputatur, juxta illud *Levit. 18. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis, quia turpitude fratris tui est.*

Verùm quid dicendum sit in linea recta affinitatis de matrimonio inter novercam & privignum, socerum & nurum &c. diversæ sunt DD. opiniones. Multi negant, multi affirmant, sicut tradit Sanch. *lib. 7. disp. 66.* & Laym. *de matrim. p. 4. c. 6. n. 5.* In praxi certum est, Ecclesiam non solere inter eos dispensare. Si autem casus contingeret, ut aliqui ad fidem converterentur, qui prius in infidelitate in linea recta affinitatis contraxissent, putarem summum Pontificem esse consulendum, cum aliàs tale matrimonium sine scandalo vix tolerari posset propter auctoritatem affirmantium, jure naturæ esse irritum, vel separari propter auctoritatem ipsorum negantium.

Quæritur V. Quare jus positivum Ecclesiasticum ultra prohibitionem juris naturalis ad huc alios gradus in consanguinitate & affinitate interdixerit? *R.* id factum esse ex quatuor causis. I. Propter reverentiam, quam ob communicationem sanguinis cognati sibi invicem debent. II. Ne, cum consanguinei & affines plerumque soleant simul esse sub prætextu conjugij frequens, peccatum admittatur. III. Ne naturalis amor ex consanguinitate aut

MAN. PAROCH. Cc affini.

affinitate ortus, si addatur amor & licentia conjugali nimis faciat efficienem libidinem. Quarta denique causa est politica, ut amicitia vinculum non tantum inter consanguineos constet, sed per viam matrimonij etiam ad alios homines protendatur, & ita confederatio ac societas inter homines tanto melius conservetur.

Cur autem Ecclesie prohibitio præcisè quanto gradu concludatur, & non sit amplior vel restrictior, dicendum est, id propterea factum, quòd usque ad illum gradum plerumque inter homines duret consanguinitatis amicitia, ulterius autem deficiente sem sanguinis virtute raro alter alterum speciali amore tanquam consanguineum vel affinem prosequatur.

8 *Queritur VI.* Quamnam sint causæ, ex quibus concedi soleat dispensatio in gradibus à jure positivo prohibitis. Decem tales causas refert Barb. ad Trid. sess. 24. de reform. matrim. c. 5. & DD. ibidem cit.

I. Est paupertas supplicantis propter quam suo statui parem maritum habere non potest, quàm aliquem ex consanguineis, vel affinibus.

II. Est angustia locorum, si in vicinia (sicut plerumque in locis montanis fit) nullus sit paris conditionis, cum quo nuptiarum spes esse possit, & istæ duæ causæ humaniter sunt considerandæ, ut procedant, licet adsit aliquis, qui velit faminam ducere, sed ei ob ætatem aut mores valde contrarius.

III. Si per matrimonium graves inimicitie
int

inter consanguineos vel affines componi possent.

IV. Evitatio magni alicujus scandali vel delicti. V. Si locus ob milites vel piratas non sit securus, atque ad eum extranei accedere non soleant, quæ causa ad angustiam loci referri potest. VI. Conservatio famæ mulieris v. g. quia jam passim dicitur à consanguineo corrupta, & ideò nunquam vel difficiliter nuptura est. VII. Quia femina 24. annum excedens hætenus virum paris conditionis non invenit. VIII. Est conservatio divitiarum in familia. IX. Est excellentia meritum in Ecclesiam. X. Proles vel copula habita cum consanguinea, & multò magis, si matrimonium jam defacto contractum sit. Sed circa hanc causam advertendum est, quòd debeat ab initio adfuisse ignorantia consanguinitatis, & in matrimonio debitæ solennitates fuisse adhibitæ, alias qui malâ fide, aut sub spe obtinendæ dispensationis peccavit, vel contraxit cum consanguinea, non obtinebit dispensationem juxta *Trid. d. c. 5.*

Quæritur VII. An valida sit dispensatio, si quis eam impetrarit allegando causam falsam, vel tacendo veritatem. Hæc quæstio potissimum dependet ex *tit. de rescriptis*, ubi de valore rescriptorum & gratiarum papalium ex instituto tractatur. Interim ad nostram rem breviter dicendum est, falsitatem expressam aut veritatem occultam aliquando esse causam finalem dispensationis, aliquando tantum impulsivam, causa

finalis tunc est, quando eâ non existente Papa non dispensasset, vel saltem non eo motivo, quo dispensavit, sed magis restrictè & clausulatè. Itaque si falsitas expressa, vel veritas occultata sit causa finalis dispensationis obtentæ, talis dispensatio nulla erit, nec impetrans tutâ conscientiam uti poterit, omnia enim rescripta habent hanc tacitam conditionem, si preces veritate nitantur. *c. 2. de rescriptis.* Secus autem est, si falsitas expressa vel veritas occultata fuerit tantum causa impulsiva, tunc enim nihilominus valebit dispensatio.

Dices, hoc ipsum esse planè incertum, quando nam Pontifex dispensaret, si falsitatem ac veritatem cognosceret. *ꝛ.* Ex stylo Curie Romanæ, vel quando de eo non constat, ex arbitrio prudentis viri desumendum esse, & hodie ferme omnes casus, qui contingere possunt circa impetrationem dispensationis, complexus est Sanch. *de matrim. toto lib. 8. præsertim disput. 21. & seqq.* Cujus sententiæ licet non sint infallibiles, nisi quatenus textu expresso nituntur, potest tamen vir prudens ex ejusdem rationibus & authoritatibus, quas allegat, suum judicium formare. † Ut autem ex innumeris tantum aliqua magis quotidiana referamus. I. Non erit valida dispensatio, si una tantum causa in rescripto allegata sit, & ea falsa fuerit, quia licet Pontifex possit sine causa dispensare, id tamen in dubio non præsumitur facere, nisi ex causa expressa. II. Si non exprimatur, quod copula in-

tervenerit scienter cum consanguinea maxime
 spe dispensationis impetrandæ. III. Si impedi-
 mentum exprimat sub dubio, quod erat cer-
 tum, v. g. si dicat, se dubitare, an votum casti-
 tatis emiserit, & tantum ad conscientie tran-
 quillitatem petere dispensationem, quia qui di-
 pensat in impedimento dubio, non statim di-
 pensat in impedimento certo, vel saltem non eo-
 dem modo, nam dubium votum castitatis per
 dispensationem tollitur absolute, certum autem
 regulariter tantum ad unum matrimonium, quo
 finito rursus obligat. IV. Si impedimentum af-
 finitatis ponatur pro consanguinitate, vel econ-
 tra, dispensatio enim est strictæ interpretationis,
 & non extenditur ultra expressa. V. Si quis di-
 cat, se in gradu remotiori v. g. in quarto, cum sit
 in tertio. Aliud autem est, si quis, cum sit in
 quarto, dicat se in tertio, quia tunc Pontifex di-
 pensando in tertio censetur etiam dispensasse in
 quarto.

De eo olim inter DD. fuit magna controver-
 sia, an in linea collateralis inæquali sit necesse
 non tantum gradum remotiorem, sed etiam
 proximum exprimere, v. g. dicendo, quod u-
 na persona sit stipiti in secundo, altera in tertio
 conjuncta, eò quod major videatur conjunctio
 si alteruter ex consanguineis ita propinquè ad
 stipitem accedat. Sed Pius V. anno 1566. in
 motu proprio, qui incipit: *Santissimus*, decidit,
 valere dispensationem absque dicta expressione
 gradus propinquioris, ita tamen ut ex postfacto

litteræ declaratoræ desuper impetrentur, in quibus Pontifex declaret, priorem dispensationem valere, eas autem declaratorias tantum ad tollendum scandalum requisitas non desiderari, si nullum ex tali dispensatione scandalum oriretur. ut quia res ad forum externum delata non est, & homines ignorant, an supplicantes omnia exprefferint, docet Sanch. *d. l. disp. 24. n. 31.*

¶ *Queritur* demum, an præter Pontificem in impedimentis nemo dispensare possit? *R.* Cum inferior in lege superioris nihil iramutare possit, *Clement. Ne Romani. in principio. de electione.* ideò regulariter & in ordine ad matrimonium contrahendum nec Episcopus nec etiam Legatus quivis Sedis Apostolicæ in impedimentis dirimentibus matrimonij dispensare potest, nisi speciale privilegium à summo Pontifice habeat. Dico autem regulariter & in ordine ad matrimonium contrahendum, nam communis & notabilis est exceptio, quòd Episcopus dispensare valeat istis concurrentibus. I. Quòd matrimonium jam publicè & præmissis denuntiationibus contractum sit. II. Quòd sit contractum bonâ fide, id est absque scientia impedimenti juxta *Trid. sess. 24. c. 5.* sufficit tamen si unus ex conjugibus in bona fide fuerit. III. Quòd propter paupertatem & distantiam loci & incontinentiæ periculum difficilis ad summum Pontificem vel alium ex privilegio jus dispensandi habentem accessus detur. IV. Quòd impedimentum sit tale, in quo soleat concedi dispensatio, adeò-

que

que non in primo aut secundo gradu consanguinitatis. In affinitate autem ex copula illicita (puta si quis duxerit eam, cum cujus sorore vel consanguinea prius peccavit) ipse scio in primo & secundo gradu contracto jam matrimonio dispensationem ab Episcopo datam esse. V. Denique quod impedimentum sit occultum; dicitur autem occultum, etsi unus vel alter sciat, non tamen in loco divulgatum sit. Videatur Sanch. lib. 2. disp. 40. Hoc insuper adnotari potest, quod si dubitetur an sit impedimentum inter contrahentes, possit Episcopus declarare nullum esse impedimentum, aut etiam ad cautelam dispensare, sicut docet Garzias de beneficijs. p. 9. c. 2. n. 10. & Laym. in Theol. moral. de legibus. c. 22. n. 4.

§. VI.

DE SOLLENNITATE MATRIMONII.

SUMMARI A.

1. Duplex sollemnitas matrimonij.
2. Quotuplex sollemnitas extrinseca?
3. Poena Sacerdotis omittentis denuntiationes.
4. Quibus diebus possint fieri denuntiationes?
5. Quando omitti possint?
6. Cause, cur omitti possint?
7. De benedictione secundarum nuptiarum.
8. Poena Sacerdotis benedicentis secundas nuptias.
9. Intrinseca sollemnitas matrimonij.
10. Tridentinum per sollemnitatem intrinsecam invaluit matrimonium clandestinum.